

Våsvargen

Årgång 21 nr. 1. Juni 2014. Pris 30 kr.
NÅS HEMBYGDSFÖRENING

Skolkökselever 1945. På sommaren efter 7 klass i folkskolan var det fortsättningsskola. För flickorna skolkök och för pojkarna arbete i skogen. Från vänster ser vi Holpers Inge, Anna Britta Gärds, Ingrid Karlsson, läraren: Ingrid Bergstrand, Alrikes Britt Triksson, Marianne Gustavsson, Greta Palm, Berit Larsson och Matses Greta.

Nåsvargen

Ges ut av Nås Hembygdsförening.

Utkommer med 2 nr/år.

Lösnummer 30 kr. Prenumeration: 45kr

Ansvarig utgivare

Dåpp Inger Larsson

Skansbacken 6, 780 53 Nås

Tel. 0281-30106, 0708778601

Epost: Inger.Larsson@su.se

Redaktion

Dåpp Inger Larsson, 0708778601, 0281-30106

Inger.Larsson@su.se

Niklas Näsander, 0703222189, 0281-30048

niklasnasander@gmail.com

Pej (Per-Erik Jonth), 0702649123, 0281-30080

pejont@gmail.com

Nås Hembygdsförenings styrelse

Ordinarie ledamöter

Ordf. Bengt Ehnström

V. ordf. Nils-Erik Jons

Sekr. o stugfogde Lennart Blixt

Kassör o serveringsansv. Marianne Flodin

Magasinsfogde Bengt Ehnström

Arkivarie Gunilla Ehnström

Fäbodfogde Thorsten Eirydli

Utställningsansvarig Vicky Airey

Suppelanter

Kerstin Söderman, Ingvar Rosén

Willy Gustavsson, Byns Mats Larsson

Carin Hermansson

Redaktionen har ordet

I det här numret bjuder *Nåsvargen* på en rejäl utmaning – en ögonvitnesskildring från inspelningen av någon av Viktor Sjöströms filmer om ingmarssönerna i början av 1920-talet, skriven på nåsmål. Och vi har ingen översättning!

Vi prövar också med en övergripande rubrik: "Musik från Nås." Under årens lopp har det skrivits en handfull artiklar i ämnet i *Nåsvargen* och publicerats både texter och noter. Det känns angeläget att lyfta fram musiken lite extra som är så viktig för oss alla och för nåsbygden. Inte minst genom *Tobakspinnarstämman* och *Natt vid Nåsen* har vår musik möjlighet att nå ut över hela världen. I det här numret kan vi läsa både om Tillmans Sara – horn – och Jont Erik och hans Malmångdragspel och glädjas åt *Nåsens holmar*.

Vi fortsätter med våra efterlysningar och tar tacksamt emot alla bidrag från färdiga artiklar till idéer. Och gärna fler berättelser på nåsmål! Ett stort tack till alla som bidragit i detta nummer! Presstopp för höstens nummer är 15 oktober.

En lång, varm, solig och lagom regnig sommar önskar redaktionen!

Om du vill prenumerera på *Nåsvargen* epostar du pejont@gmail.com inför varje nytt nummer och beställer tidningen. Du får den i posten med inbetalningskort på 45kr till Nås Hembygdsförening.

Om du saknar något gammalt nummer av *Nåsvargen*, kontakta Pej, tel 0281-30080.

Om du vill bli medlem i Nås Hembygdsförening kontakta Marianne Flodin, tel. 0281-30524.

Om du vill hjälpa till med arbetet i föreningen kontakta Bengt Ehnström, tel 0281-30148. Allt slags kunnande är välkommet!

Gunnar Tysks minnesfond

Utdrag ur stadgarna:

Fonden har bildats genom insamling från allmänheten med anledning av Gunnar Tysks bortgång 1976-01-14.

Ändamål: Avkastningen skall gå till ändamål som främjar hembygdskulturen i Nås.

Förvaltare: Fonden förvaltas av Nås hembygdsförenings styrelse vilken har efter infördan av yttrande från en representant för Gunnar Tysks anförvanter besluta om till vem eller vad fondens avkastning skall gå.

Utdelning: Utdelningen sker när förvaltaren så bestämmer, dock högst en gång per år.

Kondoleansmottagare: Britt-Marie Wiklund, tel 0281-30198, Heden 28, 78053 Nås.

Kassör: Marie Paavalainen, tel 0281-30089, Stationsområdet 222, 780 53 Nås.

Postgiro: 4401600-4, Gunnar Tysks minnesfond.

Ett Malmling-dragspel och mitt musikintresse

Minnen från barn- och ungdomen lagras in i mitt medvetande och kommer ofta upp i samband med vissa händelser. Ett fint exempel på detta var för lite mer än tio år sedan då jag var på väg med min bil till Nås järnvägsstation för att hämta min hustru som kom från Uppsala med rälsbuss. Som vanligt satte jag på bilradion och utströmmande ett dragspelsljud som har legat lagrat i mitt huvud sedan min tidiga ungdomstid. Det var Bo Nyhlén som i P2 hade ett program om dragspelare. Dragspelen i radiosändningen trakterades av Jont Erik (gubben), och hans Malmlingspel hade ett så särpräglat ljud att det var mycket lätt att känna igen. Visserligen finns det ett fåtal spel kvar i landet och hur dessa låter vet jag inte ifall de är i spelbart skick. Dessa dragspel byggdes i Hedemora av en instrumentmakare som hette Carl Johan Malmling. Jont Erik beställde tillsammans med några ytterligare personer varsina spel av honom och hämtade dem i Hedemora. Kostnaden var låg i vårt penningvärde sett. Bo Nyhlén på Dalarnas Museum har skrivit en intressant bok om Malmlingspelen och porträtterat av flera av ägarna till spelen inklusive Jont Erik.

Efter bilfärden ner till Nås station ringde jag upp Bo Nyhlén för att höra om det gick att få en inspelning med Jont Eriks dragspel. Han hänvisade mig då till SOFI (Språk- och folkminnesinstitutet) i Uppsala som ligger i samma hus som Landsarkivet där min hustru arbetade. Eftersom jag fick ett arkivnummer på inspelningen kunde jag beställa en kopia på en CD-skiva, och den läggs fortfarande på min skivspelare vid speciella tillfällen.

Jag har fortfarande i ett mycket ljust minne då jag som barn fick följa med mina föräldrar på logdans i samband med bröllop och födelsedagar och lyssna till Nässpelmännen. Den gick oftast av stapeln på Jont Eriks stora loge i Mellanborg. Det var Jont Erik gubben, Jont Erik pojken, Jont Lars, Sammils Lars, Holpers Erik gubben, Holpers Erik pojken och Elis Larsson. Det var musik! Att se Emmas Ernst dansa polska med sin Karin var även det en upplevelse för mig. Denna musik följde med mig under hela min ungdom. Vi tog under många år mjölken hos Jont Eriks och vid flera tillfällen satt Olof Tillman med någon son då man kom in i köket och ofta spelades det och man satt kvar på en stol och lyssnade på musiken. Många av Nässpelmännen hörde man även då man var med på kryckdragningar. Sista gången jag hörde Jont Erik spela på sitt Malmlingspel var den 21 april 1962 i samband med kryckdragningen för Matses Lennart och Lisbeth. Erik dog i november 1968.

Den folkmusik som jag lade in i mitt minne fullständiga då spelmän från Siljanstrakten under ledning av Kris Karl kom till Ordenshuset under flera år och spelade en hel del folkmusik som man tidigare inte hört. Detta kompletterades med de tillfällen då Erik Sahlström

och Gösta Sandström spelade nyckelharpa i Täby där jag bodde under några år.

Folkmusiken gav mig redan under tonåren även ett stort intresse för klassisk musik. Då jag var sjutton år flyttade jag till Stockholm som gav möjligheterna att i verkligheten få lyssna till de världsartister som man tidigare endast lyssnat på i radion. Det var en stor upplevelse för mig. Nästan varje vecka blev det ett besök på Konserthuset i Stockholm. Musikintresset har fortlevt, och jag lyssnar nästan två timmar varje förmiddag på P 2:s musik i vår gamla radio. På kvällarna kommer ofta en CD eller LP skiva i skivspelarna. För mig upplever jag en total avspänning under tiden jag sitter vid datorn och skriver eller då jag sitter och klistrar upp mina småkryp under mikroskop. Ljudet av Jont Eriks Malmlingspel har dock ej lämnat mitt minne. Det är samtidigt med glädje som jag fortfarande hör Nås spelmanslag spela varje sommar och hör olika spelmän i samband med Tobakspinnarstämman.

Bengt Ehnström

Jont Erik med Malmlingdragspelen.

SOL
SOMMAR
SEMESTER...

VÄLKOMMEN
TILL

NÅS SERVICECENTER
TEL. 0281-302 19

Käly-09

Se vår möbelutställning!!

Detta hände sig när Västerdalälven fortfarande var full av kräftor...

Detta hände sig när Västerdalälven fortfarande var full av kräftor och Dalregementet ännu inte var borta. Hemvärnet hade blivit utkommenderade att vakta järnvägsbron över älven i Utanhed, som en pluton från Dalregementet skulle öva anfall på. Mannarna i hemvärnet hade förberett sig väl. Inne i buskarna hade de bl.a. spänt snören, som stod i förbindelse med angeldon laddade med knallkork, för att förvarna om anfallarna skulle komma genom skogen när det blev mörkt på kvällen.

En av mannarna stod vakt under bron i mörkret. Plötsligt hörde han att det kom en roddbåt. Av samtalet ifrån båten förstod alla, att de som satt i båten skulle ro lite uppströms och fiska kräftor. Nu – på olaga tid! Kräftfiskarna skulle nu skrämmas ordentligt. Alla gjorde sig beredda. Några försåg sig med grus från järnvägsbanken. Vakten ropade "Halt eller jag skjuter skarpt!" Så började några skjuta med lösplugg, andra kastade sten och grus ner i vattnet. De som stod och sköt såg hur alla i båten kastade alla kräftburar överbord, ner i vattnet. Killarna i båten blev livrädda. De såg hur det pluppade i vattnet bredvid båten. De var övertygade om att de var utsatta för några galningar som sköt skarpt på dem. De kom iland och blev hämtade till staben för förhör.

– Jo, de skulle bara fanga kräftor, de hade varit där tidigare så de visste att det fanns mycket kräftor. Kräftfiskarna blev transporterade till den övningsstab som fanns i Järna. De var från Borlänge. Efter 3 timmars förhör fick de komma tillbaka, hämta sin båt och ro tillbaka till sin bil. Under tiden hade den anfallande plutonen från 113 sett när tjuvfiskarna kom och hade kommit så nära att de hörde det mesta vad som sades. Någon utlöste ett angeldon, och så drog de sig tillbaka.

När tjuvfiskarna, efter förhör, rodde tillbaka och drog upp båten fanas idén hos den anfallande plutonen att ta båten från kräftfiskarna och ro över älven för att anfälla därifrån, men de insåg att fiskarna skulle bli mycket rädda om det plötsligt kom militärer så de avstod. På efternatten anföll plutonen och tog bron. Soldaterna berättade att de varit så nära att de hört allt som sades – "Men vad sköt ni med? Har ni en kanon?" En del smållar de hört lät så. En i hemvärnet stack ner mausem mellan syllarna på bron och drog ett skott. Ekot gjorde att effekten av blev stor, det var den kanonen de hört.

Detta hände på 1980-talet och berättades för mig av någon som var med.

Pej

BIO JACK
Energiklipp

Finns i fyra storlekar både för kranmontering och för grävmaskiner, med eller utan ackumulering.
Biojack 150, Biojack 180, Biojack 230, Biojack 300.

Dala-Gripen & Dala-Fästet
– finns i gripande många modeller

- Entreprenad • Sten/Sorterings • Multigrip
- Timmer & Risgrip 0,08-0,42 m²

SITRIGHT
— NUMMER ETT I SKOGEN —

Tel: 0281-300 30
Fax: 0281-59 51 07
www.sit-right.se

...Potatisen med anor...

...och ögon för kvalité...

Bröderna Olérs AB.
Nederborg Nås.
 Telefon 0281 - 30 261

**Hjulbäcks Ved o Flis
 Entreprenad**

Tel 070-568 90 97

Vägunderhåll

- Grushyvlning
- Grusåtervinning
- Dammbindning
- Kantskärning med
EDE -Effektiven
- Vinterväghållning
- Övriga markarbeten

Gronbergs AB

Väg Mark Maskin
 073-054 14 35 NÅS
www.gronbergs.se

Midsommarafton 1907 var det bröllop här i Nås

På den tiden behövde man ingen lokal utan allt skedde hemma på gården. Mat hade förberetts för många personer. De hade tagit hem sprit så det skulle räcka i flera dagar. 300 liter brännvin och 150 liter cognac.

Brudparet åkte till kyrkan med häst. I kyrkan satt alla bröllopsgästerna och väntade. Det gjorde även Prosten Granberg. När brudparet gick in i kyrkan mötte prosten dem mitt i kyrkan med en pall som de kunde knäfalla på. Prosten visste att bruden var gravid och ansåg att de inte var värdiga att gå fram till altaret. Detta tyckte brudparet och menigheten inte om så prestens beteende uppskattades inte av alla som var i kyrkan.

Hemma igen började festen. Brudgummens spelmanskompis Olov Tillman från Floda hade tagit med sig en kamrat, Rosas Olov Ersson, och det blev sedan dans på logen. Solen sken på alla gäster. Det blev långa dagar för spelmännen låg kvar i 3 nätter. Många gäster gick hem och mjölkade sina kor och kom tillbaka både kväll och morgon för festen höll på i 4 dagar. På kortet som finns bevarat (se nedan) räknar vi till över 60 personer, så man kan förstå att det gick åt mycket mat och dryckjom. Spriten hade ställts mitt på gårdstunet i två stora trätunnor där de till en början hängt skopor på kanten att dricka med. Det visade sig inte vara så omtyckt, för folk visste inte hur mycket de drack. Man fick ställa dit spetsglas som gjorde att det var lättare att hålla räkning på hur mycket man drack.

Det berättas att det kom några rallare förbi och frågade om de kunde få lite vatten att dricka, och de blev visade till tunnorna på gårdsplan. De fick dricka sig otörstiga. Någon kom på att släktingen i Skansbacken, gamle Dopp Lasse, inte hade varit på festen. Man tog häst och vagn och åkte dit och hämtade Doppgubben, som höll på med att trampa dyngan. Detta gjordes för att gödseln skulle "brinna" bättre. De tog med honom och han fick följa med till Mellanborg där han fick några supar och blev sedan skjutsad hem. Han tackade med orden "I a verkligen heder mä pojkar".

Man kan tycka att det var mycket sprit som gick åt, men med tanke på att det var många gäster och många dagar så var det kanske inte så illa. Det nämndes aldrig att någon blev dålig av spriten, och jag gissar att det blev lite kvar till senare tillfällen.

De som gifte sig var Jont Erik och Olers Britta i Mellanborg. De fick 5 barn och kom att få vara med om att vara gifta i över 60 år. Jont Erik kom att spela på sitt Malmlingdragspel på nästan alla kryckdragningar och många bröllop i Nås under många år.

Pej

Bröllop 1907. Många av bröllopsgästerna är identifierade – fråga Pej om du vill veta vilka som är med.

KATRINAS GÅRD NÅS

Potatis, skog.
TEL 0281-30 102

...NU ÄVEN AKUT...

**HJULBÄCKS
BYGG HB.**

TEL. 0281-30172
070-3553349

...OM DU INTE VILL SLÄPA
OMKRING MED EN GAMMAL
DYNGKÄRRA, TITTA IN TILL
OSS SÅ KAN VI RÄDDA DITT
ANSEENDE MED EN
KVALITETSSLÄPVAGN!

Reservdelar till samtliga fabrikat.

GLAD MIDSOMMAR
ÖNSKAR

**BIL & MASKIN I
DALA-JÄRNA AB**

Tel. Dala-Järna 0281-595700

Ur: MINNEN från Ingmarsspelen 1959 – berättade av några som var med

DET STARKASTE MINNE
ÄR SVAGARE
ÄN DET SVAGASTE BLÄCK
Gammalt kinesiskt ordspråk

Joe Lind skriver:

När jag läste i tidningarna att Rune Lindström skulle dramatisera Selma Lagerlöfs bok "Jerusalem" för friluftsspel i min hemsocken Näs tänkte jag. ÄNTLIGEN!

Minnena från min barndom, då Selma Lagerlöf gick från gård till gård, för att samla stoff till boken kom över mig. Min mamma berättade ofta om hennes besök på länsmansgården, mitt hem, hur intressant hon var. När Viktor Sjöström kom till Näs för att göra en film kring hennes bok hade man den stora äran, att få vara med i bröllopsföljet. Iförd gul peruk och stor svart hatt och med näverkunt på ryggen utökade jag de agerandes skara. NU-tänk om jag fick vara med om att göra en roll, om aldrig så liten.

Jag tänkte faktiskt på att skriva till Rune, och erbjuda mina tjänster, men min blygsamhet avböjde det. DRÖM om min glädje då George [Thunstedt] ringde och talade om att jag skulle få spela Stark-Ingmar. Sedan kom den kusliga känslan man får ibland, HUR skall jag klara av uppgiften? Och hur kommer yrkesskådisarna att reagera? Blir man hunsad eller godtagen? Jag blev "godtagen" på ett förtjusande, kamratligt sätt av hela gänget som jag alltid skall komma att minnas.

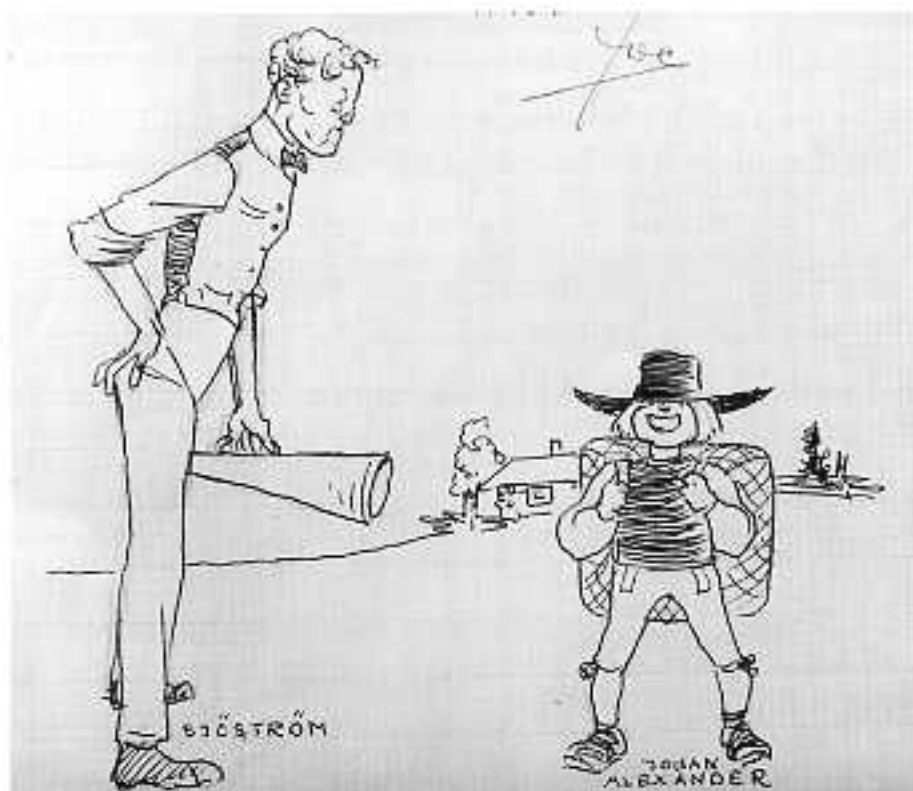
Joe

Joe var född i Näs 1899. Han spelade rollen som Stark-Ingmar i 30 år.

I inledningen till Minnesboken skriver Rune Lindström:

Minnen är som en fin och utsökt parfym. De förljuvar stunden och kommer den att blomma och dofta. Men de förflyktigas så snabbt och inom kort är doften försvunnen. I dag den 26 juni 1961, när vi om morgonen betraktade Hjärpholms kolnade ruiner, slogs vi av tanken att nedskriva vad vi minns kring våra Ingmarsspel från de år som gått innan dessa minnen hunnit förflyktigats och drivit bort som timmerstockar i tidens älv och försvunnit i glömskans hav.

Teckningen är gjord av Joe som illustration till hans tankar i *Minnen från Ingmarsspelen 1959 – berättade av några som var med.*

Ett fynd i ett gammalt fotoalbum!

Ett foto på en kvinna med två små barn i famnen, jag vänder på kortet och läser följande: "Tillmans Sara med Emma och Maria, ensam med två barn, karln föllde ihjäl sig. Töserna, tvillingar, de föddes i Borg, Nås." Nu var frågan, är detta Tillmans Sara som man sett på vykort, där hon blåser vallhorn och som fick en så olycklig start in i vuxenlivet?

Nu vaknar mitt intresse för att utröna en del av hennes historia. Med efterforskning hittar jag snart Sara Olsdotter, f.1846-12-27 i Flatfäbodarna, Nås Finnmark, d.1935 i Lindesnäs. Hon får tvillingflickorna Emma och Maria 1871-12-28. Fadern okänd. Allt stämmer så långt, men kan jag knyta denna Sara till Tillmans Sara med vallhornet?

Jag kontaktar Gerd Friberg i Lindesnäs. Hennes mormor var Saras dotter Katarina Erika. Och nu var jag på rätt spår! Enligt uppgift så skulle fadern till tvillingarna vara en skogsarbetare från Tyfors/Säfsen. Vid mina efterforskningar i dödböckerna från Säfsen så fann jag en Johan Bock f.1832. Som dödsorsak angavs: skadades livsfarligt vid skogsfällning den 1 juli 1872 då ett träd föll över honom. Denne Johan arbetade som dräng 1870 hos sin syster Emma Bock och hennes make Jan Petter Jansson i Nederborg. Detta par hittas också som faddrar i födelseboken vid tvillingarnas dop. På baksidan av kortet står ju också att de är födda i Borg! I maj 1872 flyttar Johan tillbaka till Säfsen, och tre månader senare har han förolyckats. Kan han vara tvillingflickornas fader?

Sara i unga år

med tvillingarna Emma och Maria

med barnen Karin

Saras föräldrar var Tillmans Olof Olsson f.1803, Flaten, Nås Finnmark och Maria Lisa Larsdotter f.1807, Slätten, Järna Finnmark. Sara hade alltså skogsfinska rötter. Fadern härstammar från Bertil Pålsson Hyryläinen, Flatbyn och hennes mor från Pål Hansson Vilhuinen, Digerliden.

Hennes familj flyttade till Noret, Dala-Järna år 1854. Sara städslades som piga vid Lindesnäs bruk 1866. Hon var sedan skriven hos föräldrarna i Noret mellan 1868-1880. Under dessa år tjänstgjorde hon bland annat som piga i Snöån, Dala-Järna.

Sara födde tvillingflickorna 1871. Sen levde Sara ogift med barnen fram till 1880, då hon gifte sig med Johan August Svensson inflyttad från Grangärde, f.1829 i Adelsöf, Jönköpings län. Johan August arbetade som garveriarbetare och de blev bosatta i Utanhed i Nås. Han avlider 1887. Sara föder två döttrar Katarina Erika (Ersdotter) 1888 och Anna 1890 i Utanhed. Samma år som Anna föds gifter Sara sig andra gången, 1890, med änkemannen Tuppens Anders Andersson f.1821, Skansbacken, Nås, hans tredje gifte. De fick också tvillingar, sonen var dödfödd men dottern överlevde, Albertina 1891.

Tuppens Anders hade 8 barn i första giften med hustrun Karin Olsdotter som dog i lungsot 1879. Hustrun i andra giften, Anna Olsdotter, blev ihjälstängad av en tjur 1888. Anders avled 1909. Sara bodde 1910, hos sin dotter, Katarina Erika i Lindesnäs, gift med Bajer Lars Persson.

"Nåskulta" med vallhorn.

Med tanke på kommande generationer är denna historia ett bevis på hur viktigt det är, att på foton, dokumentera namn på personer, händelser, datum m m. Utan informationen på baksidan hade dessa foton bara passerat mig, utan att jag reflekterat över vilka personerna var! Troligen har Sara under många somrar gått som vallkulla i skogarna i socknen. Hon var också känd för att både spela och sjunga. Vallåtar och sånger finns upptecknade efter henne.

Göran Samuelsson
Dala-Järna
goran@dalahorse.info

Efterlysning:

Inventering av gamla musikinstrument i kommunen

Vi vill gärna komma i kontakt med dig som har eller känner till något om horn i kommunen. Bilden visar ett hockhorn och ett kohorn. Hör av dig till Göran Samuelsson, tel. 0281-21312, eller Niklas Näsander, tel. 070-3222189 om du har ett horn eller känner till något.

**...VÄR SPECIALITET
SKOGS & HUSTRANSPORTER.**

Hemmings Åkeri AB
PER & BÖRJE

Specialitet
Skogs- & Hustransporter

Storbyn 12
780 53 Nås

Tel + fax: 0281-300 90
Per mobil: 070-213 68 99
Börje mobil: 070-263 33 54
Mail: hemming.ab@xpress.se

**... KÄNDA FÖR
SNABBA TRANSPORTER**

Loråskasernen eller Loråskojan – bruk och byggnad

Intill Loråsens västra sida intill Jällmyrbäcken ligger det i Nås sista kvarvarande, ursprungliga skogskvarteret av den typ som kallades eldpallkoja, ibland även benämnt rimpelkoja. Namnet kommer sig av den eldstad, ca 2 x 1 m i fyrkant och knappt 1 m hög som är byggd av sten mitt i kojans. Den har en plåthuv i form av en fyrkantig tratt som rökfång och leder genom ett rör röken genom taket.

Kasernen är av den något större modell som inrymde maximalt 16 personer. Utefter väggarna löper fasta träbänkar som användes som sitt-, mat- och sovplatser för huggarna och körkarlarna. En liten förstuga leder utifrån in i det ca 4 x 6 m stora, eller lilla, utrymmet. Golvet är stampad jord.

Härinne skulle samtliga få plats med sina medförda packningar, seldon och allt vad som skulle finnas tillhands. På rimpeln eller eldpallen skulle mat lagas av var och en. Det eldades så plåthuvan ibland glödde och det blev stekhet i rummet innan läggdags, men på morgonen var det återigen iskallt. Vattenhinken var nästan alltid frusen på morgonen, och de som låg närmast väggen fick ibland skära loss håret med en kniv för att det frusit fast i väggen, berättar Nall Erik.

När kasernen är byggd är osäkert, kanske någon gång på 1920-talet, möjligen tidigare. På väggen inne i förstugan finns många namn och årtal skrivna med blyerts, bland andra min fars, Nall Erik, år 1937. Han var då 25 år. Han arbetade som skogsvaktarbiträde åt Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag i 30 år och hade många berättelser

om händelser vid Loråskasernen, vilka finns som del av en timslång film inspelad av min bror Nall Birger. Det liv man då levde kan nog ingen idag föreställa sig, med umbäranden, olyckor och ett oerhört hårt slit. Bland annat berättas om en man som högg sig i benet, drog loss yxan, sydde ihop såret med nål och Björntråd och fortsatte sedan sitt arbete.

Ungefär en kilometer sydväst om Loråskasernen, nordväst om Snärberget vid Långmorheden, fanns ytterligare en kasern, något mindre än den vid Loråsen med plats för cirka 12 man, byggd på likartat sätt av timmer.

Nall Lassé

Loråskasernen (ovan), Zorn museet, Mora (nedan). Foto: Gunnar Lindholm.

av *megarontyp* är från tiden 1.200 år f Kr. De grekiska templen – de första i sten byggdes omkring 600 f Kr – är olika varianter av *megaron*. Aron Borelius skriver i sin konsthistoria "Allra märkligast är i det sammanhanget att vi upp i några av Sveriges länge isolerade skogstrakter har byggnadsformer, som så nära överensstämmer med motsvarigheter i de mykenska borgarna, att även mycket seriösa forskare räknar med ett dunkelt samband. Kan det vara en händelse att våra äldsta eldhus av megarontyp har samma grundplan? Skall vi kanske tänka oss att denna arkitekturforms urhem låg någonstans i Mellaneuropa, med förgreningar åt både nord och syd?"

Gunnar Lindholm

Det finns bilväg till Loråskasernen, om än sista biten är dålig. Besök den och föreställ dig hur det var när 16 man låg där veckovis mitt i vintern. Red. ann.

mjömmeltuppo för rödklöver. Humla heter *mjömla* på nåsmål så namnet betyder ungefär 'humla+blomma'. Hör av dig om du kan några fler namn och ta gärna fram *Nåsvargen* från förra året som innehöll en lista med växtnamn på nåsmål och friska upp minnet.

Ristat och skrivet i fäbodstugor, på stenar och på lösföremål

I många härbren, fäbodstugor eller på bruksredskap eller stenar etc har sedan gammalt ristats in bomärken, årtal eller andra skrifter eller till och med berättelser. Då detta kan ha olika historiska värden vore det intressant om så många som möjligt kunde hjälpa till att dokumentera sådant som kan vara av värde för oss nu levande och för framtiden. De av oss som varit med på bufföringens tid tillhör kanske den sista generationen som förstår och uppskattar dessa skrivna ord. Om stugor restaureras eller säljs, finns stor risk att dessa ristningar försvinner i hanteringen. Vi vet också att Dalarnas Museum är mycket intresserade av att ta del av sådan dokumentation. Vad som behövs är foto, övrig information om historik, ägare bakåt i tiden, nuvarande ägare, fastighetsbeteckning etc som kan vara värdefullt i historiskt sökande. När det gäller fotografering hjälper vi gärna till, då det i vissa fall kan vara svårt att exponera med "enkel" kamera.

Du som har eller känner till ristningar hör av dig till Jonth Mats på telefon 070 2739576 eller 0281-21312.

Efterlysningar

Kan någon identifiera personerna på fotot? Det sitter på väggen i ett rum närmast entrén till *American Colony Hotel* i Jerusalem. Om du vet något så hör av dig till Skans Vicky Airey på tel. 0281-30010.

Ribackors röda gränd forts.

För ett par år sedan satt Skött Astrid och jag och språkade. Som brukligt var, kom vi in på Skansbacken. Jag frågade henne om hon visste vart härbrena i Ribackor hade tagit vägen. Jodå – AOs hade flyttats till Lissmats Annas i Överborg, Bajer Annas hade Karin Skotte i Djupsand. Det var bara det tredje hon inte visste någonting om. Det försvann. Kanske någon vet, och kan berätta för *Nåsvargens* redaktion vems det var och vart det tog vägen? Skans Vicky Airey

Damerna som skällar grisen på omslaget till *Nåsvargen* 13:2: den som står närmast, i roshucklä, skulle enl. Esbjörs Rune vara Olérs Karin Jonsdotter, gift Storsten. Född 1862 död 1934.

Ett nytt växtnamn har tillkommit sedan förra året:

